

मार्जिन कारोवार सुविधा सम्बन्धी निर्देशिका, २०८२

धितोपत्र दलाल व्यवसायी मार्फत् लगानीकर्तालाई मार्जिन कारोवार सुविधा उपलब्ध गराउने सम्बन्धी कार्यलाई व्यवस्थित गर्न धितोपत्र सम्बन्धी ऐन, २०६३ को दफा ११८ ले दिएको अधिकार प्रयोग गरी नेपाल धितोपत्र बोर्डले यो निर्देशिका बनाएको छ ।

१. **संक्षिप्त नाम र प्रारम्भ:** (१) यस निर्देशिकाको नाम “मार्जिन कारोवार सुविधा सम्बन्धी निर्देशिका, २०८२” रहेको छ ।

(२) यो निर्देशिका बोर्डले तोकेको मितिदेखि लागू हुनेछ ।

२. **परिभाषा:** विषय र प्रसङ्गले अर्को अर्थ नलागेमा यस निर्देशिकामा,-

(क) “ऐन” भन्नाले धितोपत्र सम्बन्धी ऐन, २०६३ सम्भन्नु पर्छ ।

(ख) “बोर्ड” भन्नाले धितोपत्र सम्बन्धी ऐन, २०६३ बमोजिम स्थापित नेपाल धितोपत्र बोर्ड सम्भन्नु पर्छ ।

(ग) “मार्जिन कारोवार” भन्नाले धितोपत्र दलाल व्यवसायी मार्फत् लगानीकर्तासँग तोकिएको मार्जिन लिई कारोवारको सुविधा दिने कार्यलाई सम्भन्नु पर्छ ।

(घ) “प्रारम्भिक मार्जिन (Initial Margin)” भन्नाले मार्जिन कारोवार गर्नुपूर्व लगानीकर्ताले धितोपत्र दलाल व्यवसायीकोमा जम्मा गर्नुपर्ने रकमलाई सम्भन्नु पर्छ ।

(ङ) “सम्भार मार्जिन (Maintenance Margin)” भन्नाले मार्जिन कारोवार पश्चात् लगानीकर्ताले कायम गर्नुपर्ने न्यूनतम मार्जिन प्रतिशत रकमलाई सम्भन्नु पर्छ ।

(च) “मार्जिन कल (Margin Call)” भन्नाले मार्जिन कारोवारमा लगानीकर्ताले सम्भार मार्जिन कायम गर्न नसकेमा धितोपत्र दलाल व्यवसायीले उक्त मार्जिन कायम गर्न लगानीकर्तालाई दिने जानकारी/सूचना सम्भन्नु पर्छ ।

(छ) “मार्जिन कारोवार खाता (Margin Trading Account)” भन्नाले लगानीकर्ताले मार्जिन कारोवार सेवामार्फत् शेयर खरिद बिक्री गर्न धितोपत्र दलाल व्यवसायीकोमा खोलेको कारोवार खाता सम्भन्नु पर्छ ।

- (ज) “मार्जिन कारोवार हितग्राही खाता (Margin Trading Demat Account)” भन्नाले लगानीकर्ताले मार्जिन कारोवार मार्फत् खरिद गरेको शेयर जम्मा हुने धितोपत्र दलाल व्यवसायीकोमा खोलिएको हितग्राही खाता सम्झनु पर्छ ।
- (झ) “मार्जिन कारोवार राफसाफ हितग्राही खाता (Margin Trading Clearing Account)” भन्नाले राफसाफ सदस्यले मार्जिन कारोवार मार्फत् भएको शेयर कारोवारको राफसाफ तथा फछ्यौट कार्यका लागि केन्द्रीय निक्षेप कम्पनीको प्रणालीमा खोलेको हितग्राही खाता सम्झनु पर्छ ।
- (ञ) “लगानीकर्ता” भन्नाले मार्जिन कारोवार सुविधामार्फत् धितोपत्र दलाल व्यवसायीसँग सम्भौता गरी शेयर कारोवार गर्ने व्यक्ति वा संस्था सम्झनु पर्छ ।

३. **मार्जिन कारोवारका लागि योग्य शेयर:** मार्जिन कारोवार सुविधाको प्रयोजनका लागि देहायका सूचिकृत संगठित संस्थाको शेयर मात्र योग्य हुनेछ ।

- (क) कम्तिमा २५ लाख कित्ता सर्वसाधारण शेयर (लकइन भएका शेयर बाहेक) सूचिकरण भएको,
- (ख) नेटवर्थ चुक्ता पुँजी बराबर वा सो भन्दा बढी भएको,
- (ग) पछिल्लो तीन वर्षमा दुई वर्ष खुद नाफा गरेको,
- (घ) प्रारम्भिक सार्वजनिक निष्काशन मार्फत् निष्काशन भएको शेयर सूचिकरण भएको कम्तीमा दुई वर्ष पूरा भएको ।

४. **मार्जिन कारोवार सुविधा प्रदान गर्ने धितोपत्र दलाल व्यवसायीको योग्यता:** मार्जिन कारोवार सुविधा प्रदान गर्न चाहने बोर्डबाट अनुमतिपत्र प्राप्त गरेका धितोपत्र दलाल व्यवसायीले देहाय बमोजिमको योग्यता पूरा गरेको हुनुपर्नेछ ।

- (क) चुक्ता पुँजी न्यूनतम २० करोड रुपैयाँ भएको,
- (ख) राफसाफ सदस्यता प्राप्त गरेको,
- (ग) निक्षेप सदस्य वा निक्षेप सदस्य कम्पनीको शेयरधनी रहेको वा सहायक कम्पनीको रुपमा रहेका धितोपत्र दलाल व्यवसायीको मुख्य कम्पनीले निक्षेप सदस्यता प्राप्त गरेको ।

५. **धितोपत्र बजारको सहमति लिनुपर्ने:** (१) धितोपत्र दलाल व्यवसायीले लगानीकर्तालाई मार्जिन कारोवार सुविधा दिनु अगावै लेखापरीक्षकबाट प्रमाणित वित्तीय विवरण सहित धितोपत्र बजारमा सहमतिको लागि निवेदन पेश गर्नु पर्नेछ ।

(२) धितोपत्र बजारले उपदफा (१) बमोजिम प्राप्त भएको निवेदनका सम्बन्धमा आवश्यक अध्ययन गरी सहमति प्रदान गर्नेछ, र सोको जानकारी बोर्डलाई समेत गराउनु पर्नेछ ।

(३) यस निर्देशिका लागू हुनुपूर्व धितोपत्र बजारबाट मार्जिन कारोवार सुविधा प्रदान गर्न सहमति लिएका धितोपत्र दलाल व्यवसायीले पुनः सहमति लिइराख्नु पर्नेछैन ।

तर, यस निर्देशिका बमोजिम योग्यता पुगेको कागजात एक महिनाभित्र धितोपत्र बजारमा पेश गर्नुपर्नेछ ।

६. प्रारम्भिक मार्जिन (Initial Margin) र सम्भार मार्जिन (Maintenance Margin) सम्बन्धी व्यवस्था:

(१) धितोपत्र दलाल व्यवसायीले सूचिकृत संगठित संस्थाको शेयरको बजार मूल्यको न्यूनतम ३० प्रतिशतले हुन आउने रकम लगानीकर्तासँग प्रारम्भिक मार्जिन (Initial Margin) को रूपमा लिनु पर्नेछ ।

(२) मार्जिन कारोवार सुविधा अन्तर्गत खरिद गरिएको शेयर, मार्जिन रकम तथा सम्बन्धित ग्राहकको विवरण छुट्टाछुट्टै अभिलेख बनाई राख्नु पर्नेछ ।

(३) मार्जिन सुविधा अन्तर्गत खरिद भएको शेयरको मूल्यांकन दैनिक रूपमा मार्केड टु मार्केट (Marked to Market) को आधारमा गर्नुपर्नेछ । तर उक्त शेयरको मूल्यमा भएको बृद्धिको आधारमा थप सुविधा दिन पाइने छैन ।

(४) ग्राहकको जोखिम मूल्यांकन, बजारको अवस्था तथा सूचिकृत संगठित संस्थाको शेयरमा निहित जोखिमलाई दृष्टिगत गरी धितोपत्र दलाल व्यवसायीले उपदफा (१) मा उल्लिखित मार्जिनभन्दा बढी मार्जिन माग गर्न सक्नेछ ।

(५) धितोपत्र दलाल व्यवसायीले मार्जिन कारोवार सुविधा अवधिभर बजारको अवस्था तथा जोखिम हेरी लगानीकर्तासँग न्यूनतम २० प्रतिशतले हुन आउने रकम सम्भार मार्जिन (Maintenance Margin) कायम राख्नुपर्नेछ ।

७. मार्जिन कल (Margin Call) तथा शेयर बिक्री सम्बन्धी व्यवस्था: (१) शेयरको बजार मूल्यमा हुने परिवर्तनका कारण लगानीकर्ताले मार्जिन कारोवार सुविधा अन्तर्गत खरिद गरेको शेयरमा आवश्यक

पर्ने सम्भार मार्जिन कायम गर्ने दायित्व लगानीकर्ताको हुनेछ । लगानीकर्ताले उक्त मार्जिन कायम गर्न नसकेमा धितोपत्र दलाल व्यवसायीले लगानीकर्तालाई मार्जिन कल (Margin Call) गर्नुपर्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम मार्जिन कल गरेपश्चात् आवश्यक मार्जिन कायम नगरेमा धितोपत्र दलाल व्यवसायीले मार्जिन कारोवार सुविधा अर्न्तगत खरिद गरेको शेयर बिक्री गर्न सक्नेछ ।

(३) धितोपत्र दलाल व्यवसायीले मार्जिन कल गर्ने तथा शेयर बिक्री गर्ने सम्बन्धी व्यवस्था स्पष्ट रूपमा आफ्नो कार्य प्रकृत्यामा राख्नुपर्नेछ ।

(४) उपदफा (२) बमोजिम शेयर बिक्री पश्चात् सम्बन्धित ग्राहकसँग हिसाव फछ्यौट गरी सोको जानकारी धितोपत्र बजारलाई गराउनु पर्नेछ ।

(५) यस दफामा जुनसुकै कुरा लेखिएको भएतापनि लगानीकर्ताले सम्भार मार्जिन कायम गर्न नसकेमा धितोपत्र दलाल व्यवसायीले लगानीकर्तासँग उक्त मार्जिन कायम गर्न आवश्यक रकम बराबरको धितोपत्र बजारमा सूचिकृत “ए”, “बी” र “जी” वर्गमा रहेका संगठित संस्थाको शेयर धितोको रूपमा लिन सक्नेछ । उक्त शेयरको मूल्य गणना गर्दा बजार मूल्यको ६० प्रतिशतले हुन आउने मूल्यलाई मात्र गणना गर्नुपर्नेछ ।

(६) शेयरको बजार मूल्यमा हुने परिवर्तनका कारण सम्भार मार्जिन कायम हुन आएमा उपदफा (५) बमोजिम धितोमा राखिएको शेयर लगानीकर्ताको अनुरोधमा धितोपत्र दलाल व्यवसायीले फुकुवा गरिदिनु पर्नेछ ।

८. मार्जिन कारोवार सुविधा दिन धितोपत्र दलाल व्यवसायीको आर्थिक श्रोत: (१) धितोपत्र दलाल व्यवसायीले आफ्नै स्रोतबाट, बैंक तथा वित्तीय संस्थासँग ऋण लिएर र आफ्नो शेयरधनी वा संचालकसँग असुरक्षित ऋण (Unsecured Loan) लिएर मार्जिन कारोवार सुविधा प्रदान गर्न सक्नेछ ।

तर, धितोपत्र दलाल व्यवसायीले शेयरधनी वा संचालकसँग असुरक्षित ऋण (Unsecured Loan) लिँदा प्रचलित कम्पनी सम्बन्धी कानूनमा भएको व्यवस्था पालना गर्नु पर्नेछ ।

(२) धितोपत्र दलाल व्यवसायीले मार्जिन कारोवार सुविधा प्रदान गर्न बैंक तथा वित्तीय संस्थासँग लिएको ऋण र आफ्नो शेयरधनी वा संचालकसँग लिएको असुरक्षित ऋण (Unsecured Loan) धितोपत्र दलाल व्यवसायीको नेटवर्थको ४.५ गुणाभन्दा बढी हुनुहुँदैन ।

(३) धितोपत्र दलाल व्यवसायीले कुनै एक ग्राहकको नगद तथा शेयरलाई अन्य ग्राहकलाई मार्जिन कारोवार सुविधा प्रदान गर्न प्रयोग गर्न पाउने छैन ।

९. मार्जिन कारोवार सुविधा प्रदान गर्न सकिने अधिकतम सीमा: (१) धितोपत्र दलाल व्यवसायीले आफ्नो प्रमाणित नेटवर्थको पाँच गुणासम्म मार्जिन कारोवार सुविधा उपलब्ध गराउन सक्नेछ ।

(२) धितोपत्र दलाल व्यवसायीले कुनै एक ग्राहक तथा निजको एकाघरका सदस्य वा सम्बद्ध संस्थालाई मार्जिन सुविधा प्रदान गर्दा धितोपत्र दलाल व्यवसायीले प्रदान गर्नसक्ने कुल मार्जिन सुविधाको बढिमा १० प्रतिशतभन्दा बढी मार्जिन कारोवार सुविधा उपलब्ध गराउन सक्नेछैन ।

(३) धितोपत्र दलाल व्यवसायीले मार्जिन कारोवार सुविधा प्रदान गर्दा लगानी विविधिकरणलाई समेत ध्यान दिनुपर्नेछ ।

१०. मार्जिन कारोवारको राफसाफ सम्बन्धी व्यवस्था: (१) धितोपत्र दलाल व्यवसायीले मार्जिन कारोवार सुविधा अन्तर्गत खरिद भएको शेयर दैनिक रुपमा कारोवार गर्दा वा कारोवार पश्चात् वा राफसाफको समयमा पहिचान गरी राख्नुपर्नेछ ।

(२) मार्जिन कारोवार सुविधा प्राप्त गर्न लगानीकर्ताले धितोपत्र दलाल व्यवसायीमार्फत् छुट्टै मार्जिन कारोवार खाता (Margin Trading Account) र मार्जिन कारोवार हितग्राही खाता (Margin Trading Demat Account) खोल्नुपर्नेछ ।

(३) धितोपत्र दलाल व्यवसायी (राफसाफ सदस्य) ले राफसाफ प्रयोजनका लागि केन्द्रीय निक्षेप कम्पनीमा मार्जिन कारोवार राफसाफ हितग्राही खाता खोल्नुपर्नेछ ।

(४) मार्जिन कारोवार गर्ने लगानीकर्ताको मार्जिन कारोवार हितग्राही खातालाई धितोपत्र दलाल व्यवसायी मार्फत खोलिएको मार्जिन कारोवार खाता र राफसाफ सदस्यको मार्जिन कारोवार राफसाफ हितग्राही खातासँग आवद्ध गर्नुपर्नेछ ।

(५) लगानीकर्तालाई मार्जिन कारोवार सुविधा प्रदान गर्दा धितोपत्र दलाल व्यवसायीले मार्जिन कारोवार खाता (Margin Trading Account) र मार्जिन कारोवार हितग्राही खाता (Margin Trading Demat Account) संचालन सम्बन्धी अधिकृत वारेसनामा (Power of Attorney) लिन सक्नेछ ।

(६) लगानीकर्ताले मार्जिन कारोवार सुविधा वापत लिएको रकम तथा दायित्व चुक्ता नगरेमा वा सम्भार मार्जिन कायम गर्न नसकेमा शेयर बिक्री तथा राफसाफ गर्ने प्रयोजनका लागि मात्र उपदफा (५) बमोजिम लिइएको अधिकृत वारेसनामा धितोपत्र दलाल व्यवसायीले प्रयोग गर्नुपर्नेछ । यससम्बन्धी भएको कार्यको विवरण धितोपत्र बजारलाई समेत जानकारी गराउनुपर्नेछ ।

(७) यस दफामा जुनसुकै कुरा लेखिएको भएतापनी धितोपत्र दलाल व्यवसायीको कारोवार प्रणालीमा रहेको लगानीकर्ताको कारोवार खाताबाट नै मार्जिन कारोवार सुविधा दिन सकिने अवस्था भएमा छुट्टै मार्जिन कारोवार खाताको आवश्यकता पर्नेछैन ।

११. मार्जिन कारोवार सुविधाको समयावधि: (१) यस निर्देशिका बमोजिम उपलब्ध मार्जिन कारोवार सुविधाको समयावधि बढीमा एक वर्षसम्म हुनेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम तोकिएको समयावधिपश्चात् नविकरण गर्न सकिनेछ ।

१२. विवरण तथा जानकारी प्रवाह: (१) धितोपत्र दलाल व्यवसायीले मार्जिन कारोवार सुविधा अर्न्तगत खरिद गरेको अनुसूची-१ बमोजिमको विवरण कारोवार भएको भोलिपल्ट धितोपत्र बजारलाई उपलब्ध गराउनु पर्नेछ र हरेक महिनाको अन्त्यमा अनुसूची-१ बमोजिमको मासिक विवरण बोर्डसमक्ष पेश गर्नुपर्नेछ ।

(२) धितोपत्र बजारले अनुसूची-१ बमोजिमको विवरण प्राप्त गर्न आवश्यक विद्युतीय संयन्त्रको विकास गरी लागू गर्न सक्नेछ ।

(३) धितोपत्र बजारले उपदफा (१) बमोजिम शेयर कारोवारको विवरण प्राप्त गरेको दिनको कारोवार समय पश्चात अनुसूची-२ बमोजिमको ढाँचामा आफ्नो वेबसाइट माफत बजारमा सम्प्रेषण गर्नुपर्नेछ ।

(४) धितोपत्र दलाल व्यवसायीले मार्जिन कारोवार सुविधा अर्न्तगत कारोवार भएको शेयरको हिसाव किताब तथा लेखा बार्षिकरूपमा लेखापरीक्षण गराई बोर्ड र धितोपत्र बजारलाई आर्थिक वर्ष समाप्त भएको तीन महिना भित्र पेश गर्नुपर्नेछ ।

१३. ग्राहकको जोखिम मूल्यांकन, ग्राहकसँग सम्झौता तथा गुनासो सुन्ने व्यवस्था: (१) धितोपत्र दलाल व्यवसायीले ग्राहकको परिष्कृत ग्राहक मूल्याङ्कन पद्धति अवलम्बन गरी पहिचान गरेर मात्र मार्जिन कारोवार सुविधा प्रदान गर्नु पर्नेछ ।

(२) धितोपत्र दलाल व्यवसायीले मार्जिन कारोवार सुविधा उपलब्ध गराउँदा सो सम्बन्धमा ग्राहकसँग सम्झौता गर्नुपर्नेछ र उक्त सम्झौतामा देहायका विषयहरु न्यूनतम रूपमा खुलाउनु पर्नेछ ।

(क) प्रारम्भिक मार्जिन,

(ख) सम्भार मार्जिन,

(ग) मार्जिन कल सम्बन्धी व्यवस्था र विधि,

(घ) सेवा शुल्क वा व्याज,

(ङ) खरीद गर्ने शेयरको विवरण,

(च) मार्जिन कारोवार खाता र मार्जिन कारोवार हितग्राही खाता संचालन सम्बन्धी अधिकृत वारेसनामा (Power of Attorney) सम्बन्धी व्यवस्था,

(छ) आवश्यक कागजात तथा तमसुक,

(ज) आवश्यकता अनुसार अन्य शर्तहरु ।

(३) धितोपत्र बजारले अन्य नियमित कारोवार सरह मार्जिन कारोवार सुविधाको समेत गुनासो सुन्ने व्यवस्था गर्नु पर्नेछ ।

१४. कार्यप्रकृया निर्धारण गर्नुपर्ने: (१) यस निर्देशिका बमोजिम धितोपत्र बजार र धितोपत्र दलाल व्यवसायीले मार्जिन कारोवार सुविधा सञ्चालन सम्बन्धमा आन्तरिक कार्यप्रकृया निर्धारण गर्नुपर्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिमको कार्यप्रकृत्यामा देहायका विषयहरु न्यूनतम रूपमा उल्लेख गर्नुपर्नेछ ।

- (क) लगानीकर्ता पहिचान तथा शाख (Credibility) परिक्षण,
- (ख) मार्जिन कल गर्ने विधि, अवधि तथा शेयर बिक्री सम्बन्धी व्यवस्था,
- (ग) आवश्यक कागजात सम्बन्धी विवरण,
- (घ) धितोपत्र दलाल व्यवसायी र लगानीकर्ताबीच गरिने सम्झौताको ढाँचा,
- (ङ) मार्जिन कारोवार राफसाफ तथा फछ्छ्यौट सम्बन्धी व्यवस्था,
- (च) लगानीकर्ताले मार्जिन कारोवार सुविधा अन्तर्गत लिएको रकम भुक्तान गर्दा अपनाइने विधि,
- (छ) मार्जिन कारोवार सुविधा प्रदान गर्दा लगानी विविधिकरण गर्न अपनाइने नीति ।

१५. खारेजी तथा बचाउ: (१) मार्जिन कारोवार सम्बन्धी निर्देशन, २०७४ खारेज गरिएको छ ।

(२) मार्जिन कारोवार सम्बन्धी निर्देशन, २०७४ बमोजिम भए गरेका काम कारवाही यसै निर्देशिका बमोजिम भए गरेको मानिनेछ ।

अनुसूची - १

(दफा १२ को उपदफा (१) र (२) सँग सम्बन्धित)

धितोपत्र दलाल व्यवसायीले धितोपत्र बजारमा पेश गर्नुपर्ने दैनिक प्रतिवेदनको ढाँचा

धितोपत्र दलालको नाम:

सदस्यता नं.

लगानीकर्ताको नाम	स्थायी लेखा नं.	सूचिकृत संगठित संस्थाको नाम	शेयरको किसिम	शेयर संख्या	धितोपत्र दलाल व्यवसायीले लगानी गरेको रकम

अनुसूची - २

(दफा १२ को उपदफा (३) सँग सम्बन्धित)

धितोपत्र बजारले सम्प्रेषण गर्ने सूचनाको ढाँचा

सूचिकृत संगठित संस्थाको नाम	शेयरको किसिम	कुल शेयर संख्या	सम्पूर्ण धितोपत्र दलाल व्यवसायीहरूले लगानी गरेको कुल रकम